

Til
Det Kongelige Justis- og Beredskapsdepartement
Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 oslo

Oslo, 7. juni 2012
Ref: 594/TBP/ph

Høringsuttalelse til NOU 2011:19 Ny våpenlov

Norsk Psykologforening takker for muligheten til å komme med høringsinnspill til NOU 2011:19 Ny våpenlov. Vi vil kommentere problemstillinger som hører hjemme under de to første spørsmålene i høringsbrevet.

- 1. Om det bør vedtas en ny våpenlov eller om det er tilstrekkelig å gjøre endringer i eksisterende regelverk?*

Psykologforeningen er positiv til at det foreslås en ny våpenlov. Det er positivt at en del av dagens forskrifter tas inn i lovs form for å ytterligere tydeliggjøre gjeldende regler. Det er foreslått såpass mange endringer at det virker fornuftig med en ny lov fremfor omfattende endringer i eksisterende lov.

Norge har få drap med våpen sammenlignet med andre land, til tross for at det er et stort antall skytevåpen i landet. Det er grunn til å anta at holdninger til våpenbruk er en viktig faktor i dette. Våpen ansees for mange som akseptabelt til jakt, men ikke til selvforsvar. Det er derfor positivt at utvalget foreslår en formålsparagraf (pkt 9.2) som spesifiserer at våpenlovens primære hensyn skal være å beskytte samfunnet, herunder den enkelte borger, mot uønskede hendelser med våpen. Vi er imidlertid usikre på om det kommer tydelig nok fram i lovforslaget at dette formålet er overordnet de andre formålene.

Av samme grunn er det positivt at det anbefales en aktsomhetsplikt (pkt 10.2). Dette underbygger hver enkelt person sitt ansvar ovenfor andre personer og den risiko det er å ikke være aktsom. Det er sannsynlig at noen vil kunne være mer bevisst sitt ansvar når aktsomhetsplikten kommer tydelig fram. Utvalget fokuserer på risiko for objektiv/virkelig fare, men drøfter ikke om det skal tas inn regler om oppfattet fare. Det bør vurderes om det skal tas inn i våpenloven regler om trusler eller aktivitet som kan oppfattes som brudd på aktsomhetsplikten, selv om det ikke innebærer reell økt fare, med mindre trusler og oppfattet/subjektiv fare er dekket i andre lover.

- 2. Hvilke krav skal myndighetene stille til sikkerhet og hvilke kontrollmekanismer vil kunne hindre ulovlig våpenbruk?*

Vi støtter forslaget om å innføre elektronisk fornyelse av egenerklæringer (pkt 13.7.2). Selv om noen vil fylle dette ut automatisk uten å foreta en reell vurdering av egen helse, vil en del vurdere om de faktisk har behov for, og egenskaper til, å ha skytevåpen m.m. Det vil kunne bidra til et mindre antall våpenkort.

Dette blir spesielt effektivt hvis det kobles med det foreslåtte årlige gebyret for våpenkort. Et årlig gebyr vil sikre at mange våpeneiere jevnlig vurderer sitt behov for å inneha våpen. Dette vil kunne bidra til ytterligere færre våpen i samfunnet. Vi støtter derfor utvalgets forslag om årlig gebyr.

Flertallet i utvalget foreslår et tillatelsesbasert system (pkt 13.2.3). Det kreves også at den som skal ha våpen, må spesifisere sitt behov (§18). Slik blir det vektlagt at det i utgangspunktet ikke er et generelt behov i samfunnet for at sivile personer har våpen, men at det eventuelt må redegjøres spesielt for hvorfor en har et behov for å ha et våpen. Dette vurderer vi positivt.

Fra mandatet:

”Vilkår for å få tillatelse til å erverve og inneha skytevåpen og ammunisjon, herunder for fysiske og juridiske personer. Det skal foretas en særlig vurdering av erverv og innehavelse av skytevåpen og ammunisjon til samling i et samfunnsperspektiv. Videre skal det vurderes behovet for å gjøre ervervstillatelsen tidsbegrenset, eventuelt med krav om fornying av tillatelsen til å inneha skytevåpen.”

Fra forslaget til ny lovtekst:

§ 14 Tillatelse til å erverve, eie og inneha skytevåpen og registreringspliktige våpendeler
”Enhver kan innkalles til intervju i forbindelse med søknad om ervervstillatelse.”

Psykologforeningens kommentar:

Det bør spesifiseres hvilke kvalifikasjoner intervjuerne hos politiet skal ha for at slike intervju skal bidra til å kvalitetssikre vurderingene av søknader.

- Har politiet tilstrekkelig kompetanse til å gjøre slike intervju på en pålitelig måte?
- Minimumskravet bør være at politiet har tilgang til en støttefunksjon i form av psykologisk fagkompetanse som de kan bruke ved behov.
- Ideelt sett burde en psykologfaglig kompetent person delta i intervju der det er tvil om søkeren har emosjonelle og kognitive forutsetninger for å få tilgang til våpen

Fra forslaget til ny lovtekst:

§ 16 Krav til personlig skikkethet
Tillatelse etter § 14 kan bare gis til person som oppfyller krav til pålitelighet, edruelighet og helse, og som ikke av særlige grunner kan anses uskikket til å ha skytevåpen eller registreringspliktige våpendeler.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om krav til pålitelighet, edruelighet og helse, samt regler om krav til tilfredsstillende dokumentasjon for utlendinger, botidskrav og karantenetid.

Psykologforeningens kommentar:

Vi vil innledningsvis minne om konklusjonene til Olsen-utvalget fra 2010 i NOU Drap i Norge i perioden 2004-2009, der det konkluderes med at det ikke er mulig å forutsi hvem som dreper; at vold og drap ikke kan forklares ut fra en årsak alene. En diagnose for en psykisk lidelse kan derfor ikke være avgjørende i vurderingen av hvem som skal ha rett til å inneha våpen. ”Når man tar hensyn til kjente risikofaktorer utover psykisk helse er personer med psykisk lidelse ikke lenger overrepresentert”(sitat fra Olsen-rapporten) Rusmiddelbruk, særlig alkohol, er imidlertid hyppig til stede ved drap. Vi tenker at formuleringen ” pålitelighet, edruelighet og helse” består av begreper som inneholder store skjønnsmessige vurderinger og forskriftene må spesifisere hvordan dette skal forstås:

- Hva regnes som relevante helseopplysninger i denne sammenheng?
- I hvilken grad bør rusdiagnoser, rusproblemer og rus spesifiseres som uforenlige med tillatelse til å ha våpen?
- Bør det innføres helserelatert tidsbegrensning for ervervstillatelser?
- Hvilke momenter og kriterier skal en helseattest/erklæring fra lege/ psykologspesialist inneholde?
-

Vi mener at det må gjøres en faglig kvalifisert vurdering av det enkelte individ når det er tvil om vedkommende bør ha våpen og at det bør gjøres av noen med spesialistkompetanse; psykologspesialist eller psykiater.

Det er videre vanskelig å vite hva som menes med lovens begrep edruelig. Menes med edruelighet et samfunnsmessig normativt holdningsbegrep, skadelig bruk eller misbruk? Det er også uklart om det skal være en sannsynlig økt risiko for ulovlig bruk av våpen, eller om det er tilstrekkelig å ikke være edruelig. Skal en eventuell slik økt risiko baseres på generell kunnskap i befolkningen, for eksempel på generaliseringer om diagnoser, eller skal vurderingen baseres på personlig historie, for eksempel med en uheldig kombinasjon av samtidig alkohol-/rusbruk og våpenbruk? Det er også uklart hvilke stoffer man mener skal inkluderes.

Det er tilsvarende vanskelig å vite hva helsekravet skal innebære og å vite hva som menes med pålitelig. Som utvalget nevner er det vanskelig å vite hvilke diagnoser som gir økt risiko for vold og uønsket våpenbruk. Det bør derfor tydeliggjøres at det ikke er tilstrekkelig å ha spesifikke diagnoser for å være uskikket, men det bør være en sannsynlig sammenheng mellom helseproblemet og risiko for vold. En spesifisering av hvilke helseproblemer som ansees uforenlige med erverv av våpen, må balanseres mot å stigmatiserer store pasientgrupper.

Vi er enig i utvalgets vurdering av at tidligere voldsutøvelse kan være uforenlige med å ha skytevåpen. Det er vanskelig å vite når trusler skal få konsekvenser for våpenkort, men utvalgets spesifisering av at de som er ilagt besøks og kontaktforbud eller er dømt for vold i nære relasjoner, ikke bør ha våpen, virker fornuftig. Vi er enig i at *«Når en person kommer i kontakt med politiet på grunn av voldsutøvelse eller trusler, både overfor nærstående og andre, bør det normalt få følger for personens tillatelse til å inneha skytevåpen.»* Det er imidlertid mulig at man bør gå lenger, slik at de som er dømt for utøvelse av vold eller trusler om vold, ikke kan ha våpenkort.

Selv om forskrift spesifiserer de uklare forhold vi har påpekt, vil det likevel måtte foretas skjønnsmessige vurderinger. Vi støtter utvalgets forslag om at samfunnets behov for beskyttelse skal gå foran individets rett til å bære våpen. Som utvalget sier «En begrunnet tvil om lovens vilkår er oppfylt, må føre til at tillatelse nektes, eller en gitt tillatelse tilbakekalles. Dette kan uttrykkes som at tvilen kommer samfunnet, ikke den enkelte våpeninnehaver til gode, jf. formålsparagrafens overordnede hensyn til samfunnets sikkerhet.» (side 79). Hva gjelder krav til alder (§17) mener Psykologforeningen at eventuelle dispensasjoner for alderskriteriet bør underlegges samme utredning som nevnt i våre kommentarer vedrørende personlig skikkethet ovenfor. Vi har i dag pålitelig kunnskap om risikofaktorer for vold hos ungdom og det er relevant å trekke disse inn i en vurdering av dispensasjon. Utvalget foreslår en endring der det kreves lege-/helseerklæring ved erverv av våpenkort (pkt 13.8.2). Dette vil kreve en del ressurser fra helsepersonell. Utvalget skriver at det er ca 40-50.000 søknader om våpenerverv per år (pkt 3.6.2). Det er uklart om det er tilsvarende mengde som det vil kreves legeerklæring for per år med utvalgets forslag. Det er imidlertid viktig at det sikres best mulig at personer som er uskikket til å ha våpen ikke får det. Dette forslaget virker derfor som en riktig prioritering. Utvalget anbefaler at det «I samsvar med forvaltningslovens regler ved søknader om tillatelser, vil det være søkeren selv som må godtgjøre at vedkommende oppfyller kravene til personlig skikkethet.» Vi vurderer det som positivt at dokumentasjonsbyrden for skikkethet ligger hos den som søker. Dette vil være både arbeidsbesparende, og kunne bidra til at uskikkede personer ikke får våpenkort.

Meldeplikt

Utvalget foreslår en endring i Helsepersonelloven §34a:

Ny § 34 a skal lyde:

§ 34 a Opplysninger i forbindelse med våpenkort mv.

Lege, psykolog eller optiker som finner at en pasient med våpenkort, våpenlånstillatelse eller bevilling etter våpenloven kapittel 9 eller 10, ikke oppfyller kravet til helse i våpenloven § 16, skal gi melding til politiet etter nærmere regler gitt av Kongen i forskrift.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring av meldeplikten i første ledd.

Psykologforeningens kommentar: Dette forslaget samsvarer med meldeplikten som nå finnes for førerkort og er et forslag vi støtter. Det kommer imidlertid ikke klart fram hva utvalget mener skal være meldepliktig. Det antas at det her menes at personen ikke er tilstrekkelig edruelig eller pålitelig eller har andre helsemessige tilstander som ikke er forenlig med å inneha våpen (jfr pkt 13.4.3). Som nevnt over er det svært vanskelig å tolke slike juridiske begreper i helsemessig sammenheng. Det vil derfor være nødvendig med en tydelig spesifisering av hva som gir meldeplikt.

I følge politidirektoratets oversikt finnes det ca. 500 000 våpeneiere i Norge. Utvalget viser likevel liten interesse for diskusjonen om en rutinemessig kartlegging og vurdering av våpenbesittelse ved konsultasjon eller behandling hos psykolog eller lege. Voldsrisiko er et

dynamisk fenomen som kan endre seg over tid og i de tilfeller der det er funnet en signifikant voldsrisiko, bør en iverksette en standard rutine på å kontrollere våpenregisteret og å underrette politiet hvis pasienten er våpeneier.

I kapittel 14 **Tillatte og forbudte** våpen foreslås at ”det i loven inntas en egen bestemmelse mot våpen eller lignende som *ikke* er skytevåpen”. Dette er i dag regulert i våpenforskriften. Psykologforeningen ser det som positivt at dette nå kommer i lovs form. Det tydeliggjør at våpen som det ikke er et begrunnet behov for, er uønsket i samfunnet. Det støtter opp om en holdning til våpen og våpenbruk som det er grunn til å se som et viktig bidrag til Norges lave drapstall.

Vennlig hilsen
Norsk Psykologforening

Tor Levin Hofgaard
President

